

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

ZWEVEGEM BEKAERTSTRAAT (prov. WEST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteurs: Christof VANHOUTTE
Redactie: Tina BRUYNINCKX

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2017/33

Afbeelding op schutblad: zicht op de restanten van het zuidelijke wagenhuis.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opraving

Prospectie

Vergunningsnummer: 2015/413

Datum aanvraag: 11/09/2015

Naam aanvrager: VANHOUTTE Christof

Naam site: Zwevegem Bekaertstraat

Naam aanvrager metaaldetectie: VANHOUTTE Christof

Vergunningsnummer metaaldetectie: 2015/413 (2)

Opdrachtgever:	Gemeente Zwevegem Blokkestraat 29 bus 1 8550 Zwevegem
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Sam De Decker (Onroerend Erfgoed)
Projectleider:	Bart Bartholomieux
Leidinggevend archeoloog:	Christof Vanhoutte
Archeologisch team:	Christof Vanhoutte, Maarten Bracke
Plannen:	Sarah Dalle
Materiaaltekeningen:	/
Start veldwerk:	28/09/2015
Einde veldwerk:	29/09/2015
Projectcode:	ZWBE15
Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Zwevegem
Plaats:	Bekaertstraat
Lambertcoördinaten:	X: 77131, Y: 167820, Z: +19,97m TAW; X: 77369, Y: 167797, X: 77092, Y: 167694; X: 77057, Y: 167740, Z: +19,57m TAW.
Kadastrale gegevens:	Zwevegem, Afdeling indicatief, sectie A, Percelen 418K2 en 427C
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	Gemeente Zwevegem Blokkestraat 29 bus 1 8550 Zwevegem
Titel:	Archeologische prospectie Zwevegem Bekaertstraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport.
Rapportnummer:	2017/33
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	9
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	11
4.1. ZWEVEGEM.....	11
4.1.1. <i>Historische informatie</i>	11
4.1.2. <i>Archeologische informatie</i>	12
4.2. BEKAERTSTRAAT	14
4.2.1. <i>Historische informatie</i>	14
4.2.2. <i>Archeologische informatie</i>	18
5. ONDERZOEKSMETHODE	19
5.1. VRAAGSTELLING	19
5.2. BESCHRIJVING	20
5.2.1. <i>Veldwerk</i>	20
5.2.2. <i>Vondstverwerking en rapportage</i>	22
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN	23
6.1. STRATIGRAFIE.....	23
6.2. RESULTATEN	25
6.2.1. HET ZUIDELIJKE GEBOUW EN DE WALGRACHT	25
6.2.2. DE WALGRACHT	27
6.2.3. HET WESTELIJKE GEBOUW	29
6.2.4. HET NOORDELIJKE GEBOUW?	30
7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN	31
7.1. KERAMIEK	31
7.2. GLAS.....	33
7.3. METAAL	34
8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	35
9. SYNTHESE	39
10. LITERATUUR	41
11. BIJLAGEN	43

2. INLEIDING

In het kader van de geplande bouw van een nieuw zwembadcomplex aan de Bekaertstraat te Zwevegem (provincie West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv op 28 en 29 september 2015 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was de gemeente Zwevegem. Aangezien de bouw van het zwembad gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem adviseerde Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken een archeologische evaluatie door middel van proefsleuven, teneinde te vermijden dat waardevol archeologisch onderzoek ongedocumenteerd verloren zou gaan. De aanwezigheid van een site met walgracht op het noordelijke deel van het onderzoeksterrein scheidt immers een zekere archeologische verwachting. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verdere onderzoeksdaden. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage is een gedigitaliseerd overzichtsplaan opgenomen. Bij het rapport hoort een USB-kaart met daarop een totaalplan, de fotolijst en de digitale versie van deze tekst en de bijlage. De verschillende inventarislijsten en foto's kunnen geraadpleegd worden via <http://www.monarcho.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via info@monument.be.

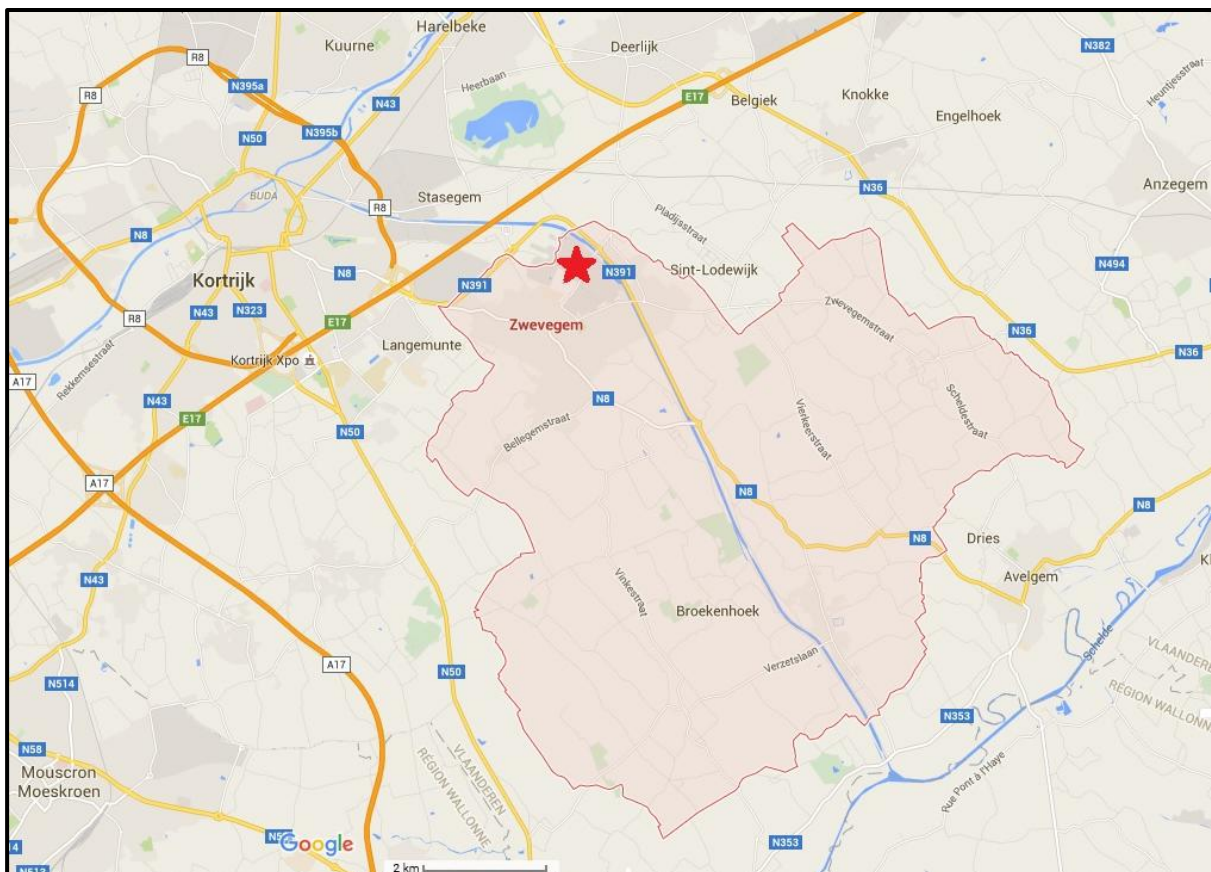
Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Mieke Depoortere (gemeente Zwevegem), Cleo Bouttens (gemeente Zwevegem) en Sam De Decker (erfgoedconsulent OE).

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

Zwevegem is gelegen in het zuidoostelijke deel van de provincie West-Vlaanderen, ten zuidwesten van de stad Kortrijk (zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). De gemeente wordt doorsneden door de rivier de Leie. Het onderzoeksgebied zelf bevindt zich in het noordwesten van de gemeente, langsheen de Bekaertstraat (zie **Fout! erwijzingsbron niet gevonden.**). Het valt samen met de percelen 418K2 en 427C, Zwevegem afdeling indicatief, sectie A. Voorafgaand aan het archeologisch onderzoek was het terrein in gebruik als speelweide voor de jeugd. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 0,7ha. De hoogte van het terrein schommelt tussen +19,44m TAW ter hoogte van de walgracht en +19,97m TAW ter hoogte van de Bekaertstraat.

Figuur 1: Aanduiding van de onderzoekszone (rode ster) binnen de gemeente Zwevegem (© <https://maps.google.be/>).

Figuur 2: Aanduiding van het onderzoeksterrein langs de Bekaertstraat (rood) (© <http://www.geopunt.be/>).

3.2. Geologische en bodemkundige situering

Op de bodemkaart van Vlaanderen staat het noordelijke deel van het onderzoeksgebied gekarteerd als bebouwde zone (code OB, grijze zone) (zie **Fout! Verwijzingsbron niet evonden.**). Verder betreft het een natte zandleembodem zonder profielontwikkeling (code Lep, groene zone). Dergelijke alluviale bodem kenmerkt zich door een erg natte bodem in de winter (soms geïnundeerd) en zeer vochtig in de zomer. De kleur is overwegend grijs met talrijke roestvlekken. Dieper dan 80cm wordt blauwgrijs reductiemateriaal aangetroffen. Deze bodems zijn slechts geschikt voor weiland. Na drainage zijn het matig goede akkerlandgronden.

Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied (rode kader) op de bodemkaart (© <http://www.geopunt.be/>).

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Zwevegem

4.1.1. *Historische informatie*¹

De gunstige ligging van Zwevegem tussen Schelde en Leie en de daarbij horende vruchtbare alluviale gronden zorgden ervoor dat het gebied al zeer vroeg een menselijke aanwezigheid kent. Vondsten uit het mesolithicum (ca. 8000 v. Chr.) bestaande uit o.m. bewerkte stenen werktuigen bevestigen deze aanwezigheid. Tijdens de Romeinse periode maakte Zwevegem deel uit van het Civitas Menaporium. Ten noorden van Zwevegem liep de Via Belgica, die begon in Boulogne en liep over Kassel, Kortrijk en van daar uit verder in oostelijke richting. In 1783 werd een Romeinse muntschat gevonden (exacte locatie is niet bekend) uit het einde van de 2de eeuw tot 3de eeuw na Christus. In 1972 werden Gallo-Romeinse brandrestengraven aangetroffen op de heuvel gelegen tussen de Vandevenne-, Hinne- en Harelbeekstraat, die wijzen op een Gallo-Romeinse nederzetting.

Zwevegem wordt voor het eerst vermeld in historische bronnen in 1063 als "Sueuegehem" wanneer de Franse koning Filips I de stichting van het Harelbeekse Sint-Salvatorkapittel bekrachtigde en hij het bezit van o.m. de kapel van Zwevegem - "capella Sueuegehem", bevestigde. De etymologische betekenis zou zoveel betekenen als 'woning van de lieden van Swibo'. Tijdens het Ancien Régime behoorde Zwevegem tot de Kasselrij van Kortrijk, behorende tot de roede van Harelbeke. Op het grondgebied van de parochie bevonden zich een 40-tal heerlijkheden. De twee belangrijkste heerlijkheden waren Ter Kerken en het Hof en Kasteel van Zwevegem of Ten Kastele. Het is niet duidelijk welke van de twee de dorpsheerlijkheid was. In 1717 kwamen de heerlijkheden Ter Kerken en Ten Kastele opnieuw samen onder de familie van Nassau, de laatste feodale heren van Zwevegem. Zij braken in 1752 het kasteel, dat niet meer gebruikt werd, af. De twee neerhoven met hoevegebouwen en het imposante poortgebouw bleven wel bestaan (Avelgemstraat nr. 180 en nr. 182).

Op kerkelijk vlak behoorde de parochie tot het bisdom Doornik (tot 1801), vervolgens ressorteerde ze onder Gent en vanaf 1834 onder Brugge. Het patronaat van de kerk was vanaf 1063 in handen van het Sint-Salvatorkapittel van Harelbeke, dat ook de grootste tiendeheffer was. Tijdens de 12de eeuw bestond er reeds een Romaanse kerk, waarvan

¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/22076>

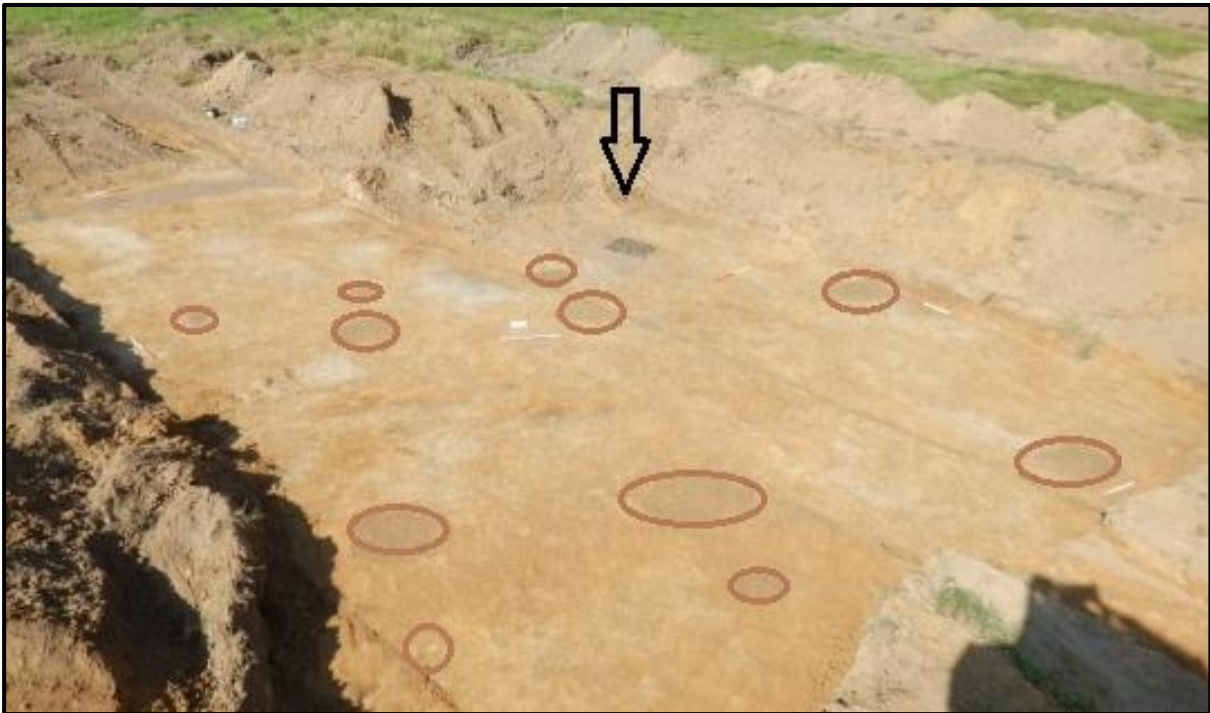
enkel de onderbouw van de toren bewaard bleef. Waarschijnlijk ging het om een driebeukige kerk met recht afgesloten koor. In het midden van de 16de eeuw werd de Romaanse kerk grotendeels vervangen door een gotische hallekerk. Enkele de toren bleef, op de bovenste verdieping na, behouden. In 1683 werd het kerkhof met een houten palissade omringd.

Bij de godsdienstoorlogen van het einde van de 16de eeuw bleef de gemeente niet gespaard. Het aantal Kortrijkse buitenpoorters liep in 10 jaar tijd terug van 366 (1575) tot 123 (1585). Slechts 17% van de landbouwareaal was bezaaid. De streek werd gedurende de 16de eeuw meermaals geplunderd, waarbij in 1578 het kasteel van Zwevegem werd verwoest. Tijdens de Negenjarige Oorlog (1688-1697) werd Zwevegem opnieuw getroffen door oorlogsgeweld, in 1690 verplaatste het Franse leger zich van Spiere naar Harelbeke via Zwevegem en Moen en werd de gemeente zwaar geplunderd. In 1691 trokken de troepen opnieuw voorbij en werd in het kasteel een Frans garnizoen ondergebracht. In 1694 werd het kasteel grondig geplunderd en stierven een groot aantal inwoners aan de pest. In 1695 werd door de Fransen een nieuwe verdedigingslinie aangelegd dwars door de parochie, als onderdeel van een ruimere, defensieve linie gericht tegen de invallen en invasies vanuit de Spaanse Nederlanden: het zogenaamde "Pré Carré-verdedigingsstelsel". Tijdens het Oostenrijks bewind (1713-1792/94) in de 18de eeuw kende Zwevegem een periode van herstel en relatieve welvaart. Deze welvaart was echter van korte duur. De plattelands crisis van ca. 1835 – 1850 trof ook het landelijke Zwevegem.

4.1.2. Archeologische informatie

In 2014 werden ten noorden van de Luipaardstraat tijdens een verkennend vooronderzoek sporen teruggevonden gaande van het midden-neolithicum tot de volle middeleeuwen.² Voor het midden-neolithicum betrof het een afvalkuil, voor de Romeinse periode ging het om nederzettingssporen en verspreid over het terrein zo'n 21 brandrestengraven. Uit de volle middeleeuwen stamden minstens twee erven met bijhorende kuilen en minstens één waterkuil (zie figuur 4). Op het moment van schrijven was het onderzoek langsheen de Luipaardstraat nog lopende.

² VANHOUTTE C. 2015.

Figuur 4: Zicht op de oost- west georiënteerde volmiddeleeuwse huisplattegrond (bruin) met centraal op de foto het Romeins brandrestengraf (zwarte pijl) (© Monument Vandekerckhove nv).

Langsheen de overzijde van de Oudenaardesteenweg (Harelbeke Deltapark, Evolis) leverde een archeologisch onderzoek in de periode april – november 2007 een groot aantal sporen op uit de periode vanaf de late ijzertijd tot de middeleeuwen.³

Tot slot leverde een archeologisch vooronderzoek op een 5ha groot terrein langsheen de Stedestraat in 2012 slechts enkel sporen uit de late middeleeuwen en de nieuwste tijd op.⁴

³ DE LOGI A., MESSIAEN L., STURTEWAGEN K. & BRUYNINCKX T. 2007.

⁴ REYNS N. & VAN CELST M. 2012.

4.2. Bekaertstraat

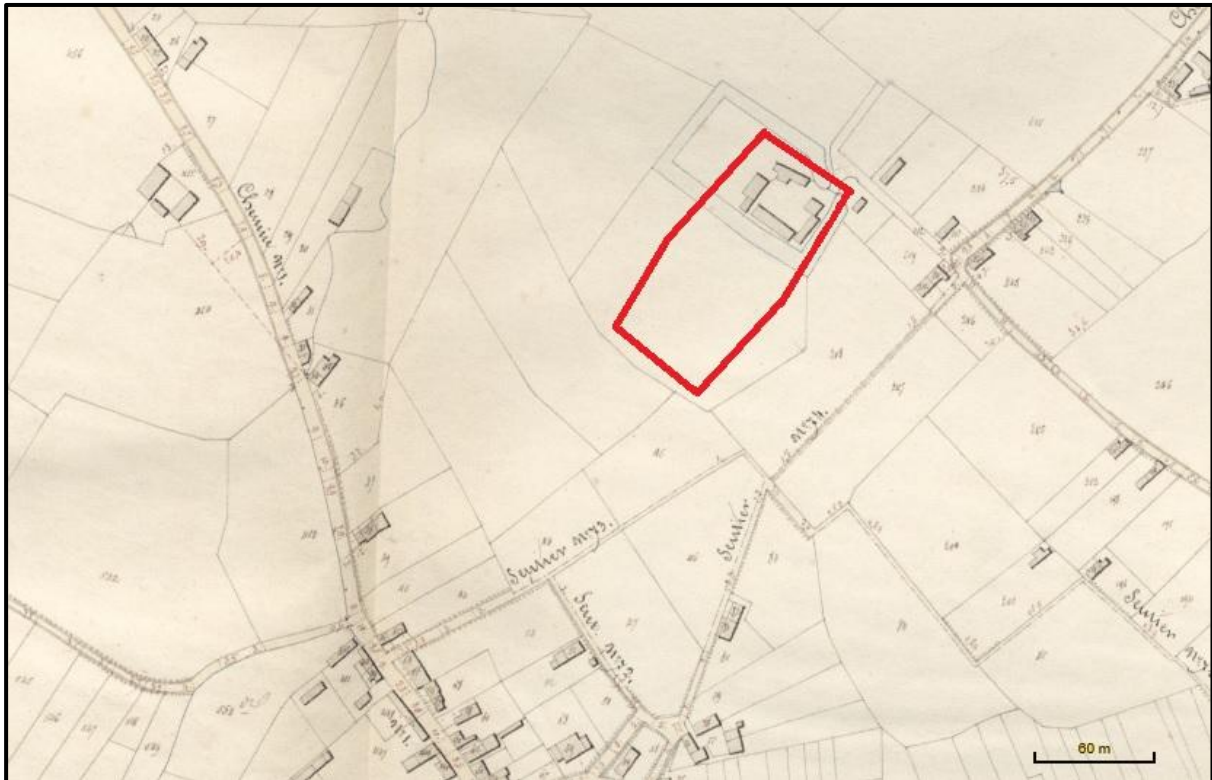
4.2.1. Historische informatie

Ter hoogte van het noordelijke deel van het onderzoeksterrein stond tot het begin van de 21ste eeuw nog de historische hoeve 'Te Medele' (onder de volksmond beter gekend als hoeve Clarysse). De hoeve zelf werd ergens tussen 2009 en 2011 afgebroken. De hoeve staat reeds weergegeven op de Kabinetskaart van Ferraris (1771 - 1778, zie Figuur 5) en het landboek van Zwevegem (ca. 1790). Op de kaart van Ferraris is duidelijk een enkelvoudig omwalde hoeve met 4 losstaande gebouwstructuren zichtbaar, met langs noordoostelijke zijde de toegangsweg tot het erf.

Figuur 5: Aanduiding van het onderzoeksgebied op de kaart van Ferraris (1771 - 1778) (© <http://www.geopunt.be/>).

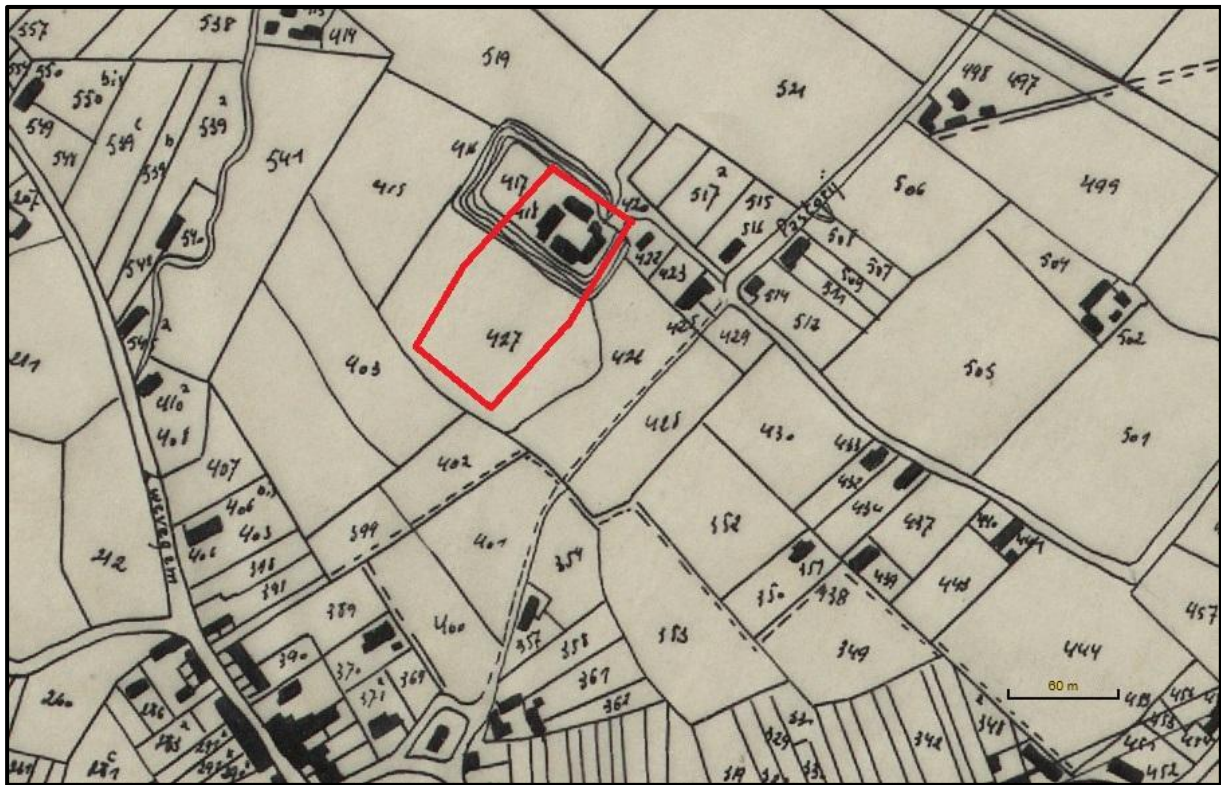
Ditzelfde beeld blijft ook aanwezig op de Atlas der Buurtwegen (1841, zie Figuur 6), de kaart van Vandermaelen (1842 - 1879, zie Figuur 7) en de kaart van Popp (1805-1879, zie Figuur 8). Het primitief kadasterplan (ca. 1835) toont een volledig omwalde hoeve met 6 losse gebouwstructuren gegroepeerd rondom een erf. In 1882 werd ten noorden van het boerenhuis een bakhuisje gebouwd, dat in 1943 opnieuw werd afgebroken. Tevens werden twee aanbouwen afgebroken. In 1968 werd de omwalling gedempt.

Figuur 6: Aanduiding van het plangebied op de atlas der Buurtwegen (1841) (© <http://www.geopunt.be/>).

Figuur 7: Aanduiding van het plangebied op de kaart van Vandermaelen (1842 - 1879) (© <http://www.geopunt.be/>).

Figuur 8: Aanduiding van het plangebied op de kaart van Popp (1805-1879)(© <http://www.geopunt.be/>).

Opmerkelijk gegeven is dat tot in de 20ste eeuw nog geen sprake was van de verharde Bekaertstraat langs noordelijke zijde van de hoeve. De hoeve was slechts bereikbaar via een doodlopende landweg die vertrok vanaf de toenmalige bestaande Bekaertstraat. Het uitzicht van de hoeve eind 20ste eeuw toonde losstaande gebouwstructuren met zadeldaken rondom een onverhard erf met centraal een treurwilg (zie Figuur 9). Langs noordelijke zijde bevond zich een gewit boerenhuis met verankerde bakstenen parement (zie Figuur 10). De vensters waren deels beluikt met houten kozijnen en schuiframen die dateren uit de 20ste eeuw. Ten westen bevond zich een stalvleugel die mogelijks teruggaat tot de 18de eeuw. Ten oosten bevond zich een recentere dwarsschuur (eind 19de – begin 20ste eeuw) met direct links daarvan een aardappelkelder. De rechterzijpuntgevel werd gemarkeerd door een houten muurkapel met Onze Lieve Vrouw met kind. Ten zuiden bevond zich een dubbel wagenhuis (zie Figuur 11), vermoedelijk daterende uit het einde van de 19de eeuw - begin 20ste eeuw.⁵

⁵ <https://inventaris.onroerendergoed.be/dibe/relict/80858>

Figuur 9: Aanduiding van het plangebied op een luchtfoto genomen tussen 1979 en 1990 (© <http://www.geopunt.be/>).

Figuur 10: zicht op het boerenhuis langs noordelijke zijde van het erf. (© <https://www.flickr.com/photos/erfgoed/3648746790>).

Figuur 11: Zicht op het wagenhuis langs zuidelijke zijde van het erf (© <https://www.flickr.com/photos/erfgoed/3648746394>).

4.2.2. Archeologische informatie

Voor de Bekaertstraat te Zwevegem is geen archeologische informatie voorhanden.

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Vraagstelling

Tijdens het veldwerk werd naar een antwoord gezocht op volgende onderzoeksvragen:⁶

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact? Welke impact heeft de sloop van de hoeve gehad op het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er sporen aanwezig? Wat is de aard en de datering van de sporen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan de aanwezigheid van de hoeve met walgracht?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet *in situ* bewaard kunnen blijven:
- Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?

⁶ Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Zwevegem, Bekaertstraat, pp. 4-5.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Veldwerk

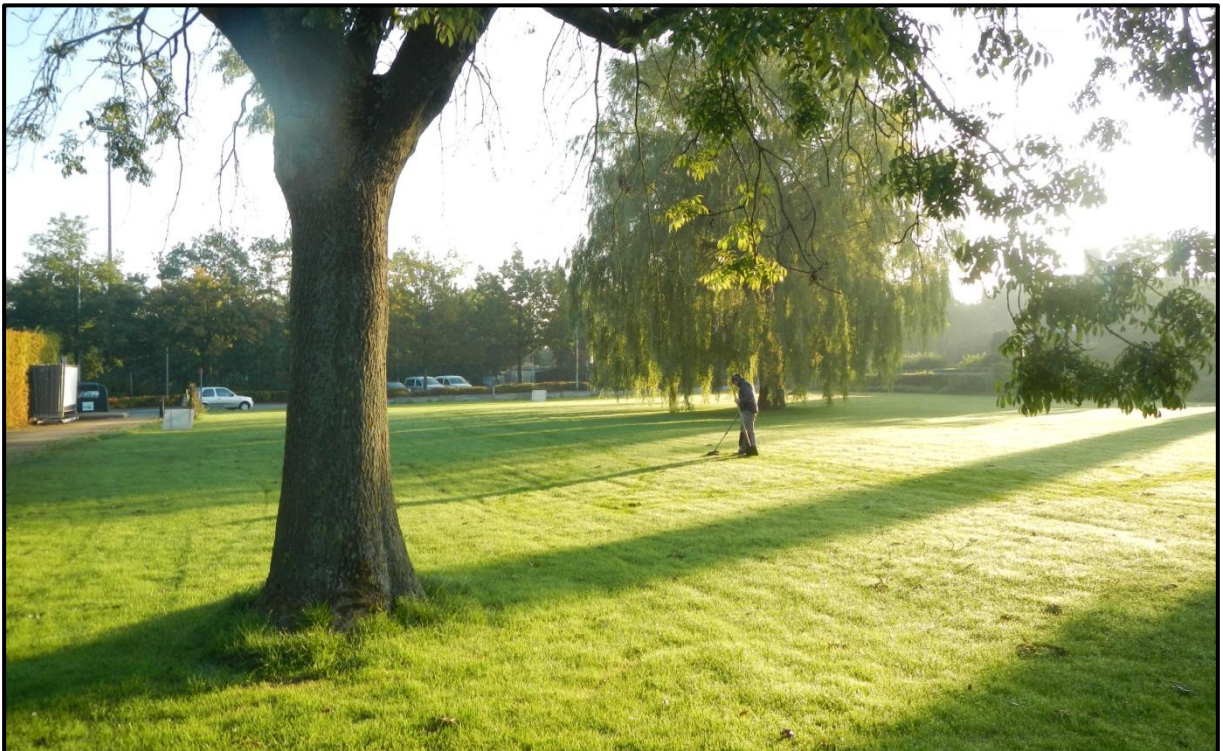
Over het volledige terrein werden 6 sleuven aangelegd teneinde een evaluatie uit te voeren naar het archeologisch potentieel van de site. Deze werden alle aangelegd parallel met de lange zijde van het terrein. De afstand tussen de sleuven onderling bedroeg nergens meer dan 8,50m. Enkele bij sleuf 4 werd een onderbreking ingelast omwille van een nog aanwezige Bekaertomheining en een nog waterhoudende citerne (zie Figuur 12, voor sleuvenplan zie bijlage 1). De zone op en rond de voormalige hoeve en de zone rond de walgracht werden afgezocht door middel van een metaaldetector (zie Figuur 13). Dit gaf echter weinig resultaat omwille van de grote hoeveelheid recente metalen voorwerpen in de ondergrond.

De totale oppervlakte van het terrein was 7000m², hiervan werd er 788,50m² onderzocht door middel van proefsleuven en 191,90m² door middel van een kijkvenster. Dit komt neer op ca. 14% van het terrein.

Voor het afgraven werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 1,80m breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de vergunninghoudende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. Alle grondsporen werden gefotografeerd en beschreven. Het grondplan werd ingemeten door middel van een GPS-toestel, met aandacht voor de de hoogte van het terrein en de afgegraven niveaus (in m TAW). Om een beter inzicht te krijgen wat betreft de bodemopbouw werden verspreid over het terrein zo'n 5 wandprofielen schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. Er werden geen bulkmonsters noch pollenmonsters of andere stalen genomen, gezien de sporen zich hier niet toe leenden.

Figuur 12: Zicht op de uitgegraven proefsleuven op het onderzoeksterrein met centraal de nog aanwezige Bekaertomheining tussen beide percelen.

Figuur 13: Zicht op het noordelijke deel van het onderzoeksgebied met de nog aanwezige treurwilg van het erf.

5.2.2. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code ZWBE15 (**Z**Wevegem – **B**Ekaertstraat 20**15**) gebruikt.

Alle tekeningen, foto's en lijsten werden ingevoerd in een databasesysteem (<http://www.monarcho.be/databank>). De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen, de profielen en enkele coupetekeningen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven.

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN

6.1. Stratigrafie

Het zuidelijke deel van het terrein kenmerkt zich door een bodem zonder duidelijke profielontwikkeling. Globaal gezien gaat het om een 35 tot 40cm dikke ploeglaag boven op een lichtbruinig grijze, zeer gleyige zandleembodem met mangaanvlekken en roestverschijnselen (zie Figuur 14). Deze van oorsprong alluviale grond kenmerkte zich door een vrij hoge grondwatertafel (op het terrein slechts 0,70m onder het maaiveldniveau). Het archeologisch niveau bevond zich op +18,64m TAW.

Figuur 14: Bodemopbouw van het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied.

Het noordelijke perceel kenmerkte zich door iets drogere gronden. Hier bestond de bodem uit een 40 tot 45cm dikke ploeglaag (deels opgevoerd) bovenop een 5 tot 10cm dik puinpakket bestaande uit baksteen- en mortelbrokken. De moederbodem bestond uit een lichtbruinig oranje zandleembodem met weinig roestverschijnselen (zie Figuur 15).

Figuur 15: Bodemopbouw van het noordelijke deel van het onderzoeksgebied.

6.2. Resultaten

Aangezien in de zuidelijke zone (ten zuiden van de nog aanwezige Bekaert-afspanning) slechts één vage greppel zonder materiaal aangetroffen werd, zal in het verdere verloop van de rapportage enkel de noordelijke zone, aan de Bekaertstraat, verder besproken worden. In deze zone werden 10 archeologisch relevante sporen opgemeten. Het archeologisch niveau ligt tussen +19,48m TAW (sleuven) en + 19,77m TAW ter hoogte van het kijkvenster. Het maaiveldniveau ligt tussen +19,82m TAW en +20,24m TAW.

6.2.1. Het zuidelijke gebouw en de walgracht

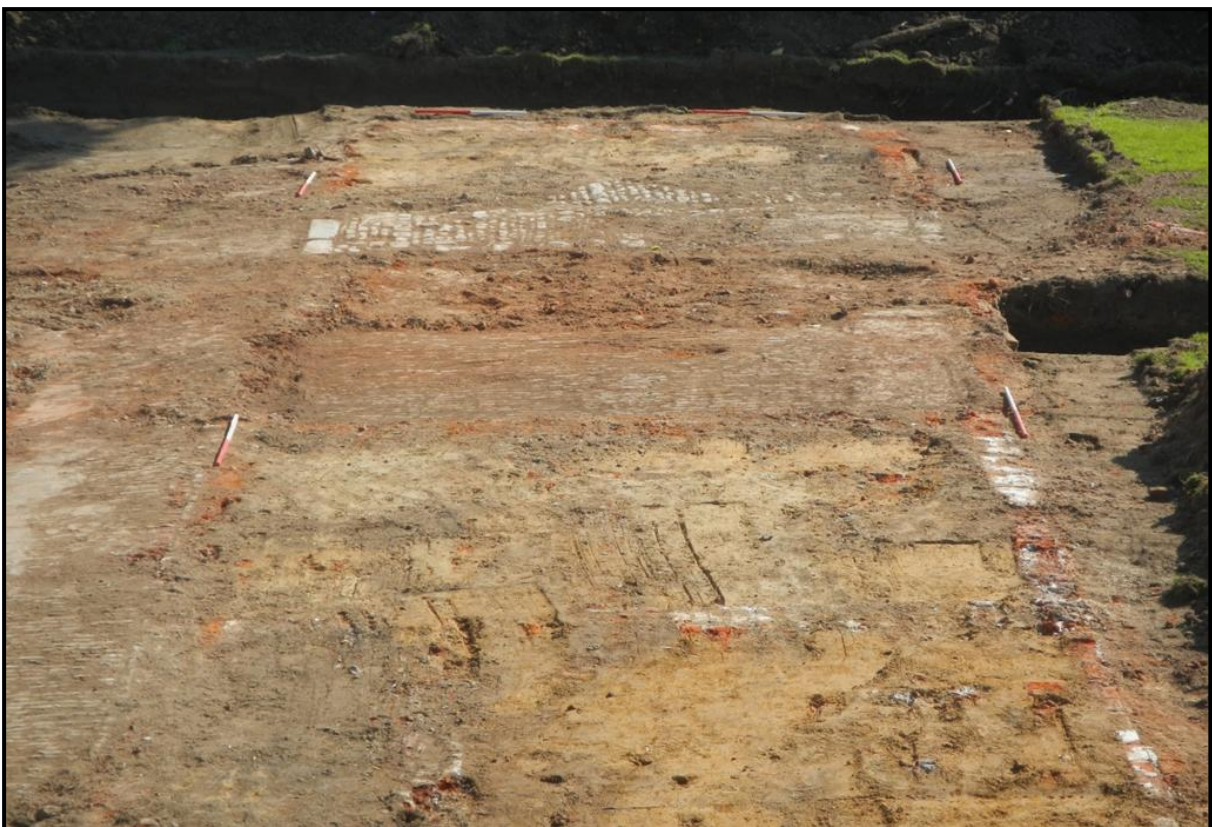
Ter hoogte van sleuf 2 tot en met sleuf 5 konden de resten van opgaand muurwerk van een NW-ZO georiënteerde gebouwstructuur opgemeten worden (S6). Het gebouw was ca. 23,80m lang en ongeveer 4,80m breed. De muurresten bevonden zich direct onder het maaiveldniveau, op een hoogte van +19,77m TAW (zie Figuren 16 en 17). De dikte van de muren bedroeg ca. 0,50m. De structuur was opgebouwd uit bakstenen met formaat 24cm x 11cm x 5cm. De mortel bestond uit vrij harde weinig zandige kalkmortel en had een licht bruinig grijze kleur. Langs de lange noordelijke zijde konden de resten van een afhellend pad bestaande uit zijdelings geplaatste bakstenen (formaat 24cm x 11cm x 5cm) in verband aangetroffen worden. Dit pad was gedeeltelijk verstevigd door een betonpaal.

De binnenruimte van het gebouw werd onderverdeeld door een 0,55m dikke NO-ZW georiënteerde binnenmuur. De oostelijke ruimte vertoonde een dubbele ingang langs de lange zijde. Deze kenmerkte zich door twee blauwsteendorpels naast elkaar. De vloer bestond hier enerzijds uit op de kant geplaatste bakstenen met afmetingen 24cm x 11cm x 5cm. Daarnaast bevond zich een gedeeltelijk afgebroken kasseivloer in onregelmatig patroon. Deze vloer liep vermoedelijk verder door tegen de oostelijke korte zijde. In de westelijke ruimte werden tegen de lange zuidelijke zijde een vijftal gelijkaardige uitbraaksporen opgemeten. Op basis van de onderlinge afstand en de lengte van deze uitbraaksporen worden deze uitgebroken muren geïnterpreteerd als veeboxen. Sporen van een vloerniveau werden niet aangetroffen. Mogelijk werden deze verwijderd tijdens de afbraak van de hoeve. Op basis van het kaartmateriaal en de luchtfoto's kan dit gebouw gelinkt worden aan het zuidelijke wagenhuis (zie hoofdstuk 4.2.1.).

Langs de korte oostelijke zijde konden in sleuf 2 nog de resten van een rechthoekige aanbouw van 1,70m bij 2,30m opgemeten worden (S4 en S5). Vermoedelijk gaat het hier om de onderkant van een beerput (zie Figuur 18).

Figuur 16: Zicht op de gebouwstructuur S6 ter hoogte van sleuven 2 tot 5.

Figuur 17: Detail van het oostelijke deel van de gebouwstructuur.

Figuur 18: Zicht op de bakstenen aanbouw S4/S5 in sleuf 2 tegen de oostelijke korte zijde van gebouw S6.

6.2.2. De walgracht

Ten zuiden van het gebouw bevond zich de walgracht. In vlak was deze ca. 13m breed. De vulling bestond voornamelijk uit baksteenbrokken, glazen flesmateriaal en een grote hoeveelheid ceramisch afval (zie hoofdstuk 7.1.). Bij het verdiepen van de walgracht in sleuf 3 kon de onderzijde niet bereikt worden omwille van de nog waterhoudende puinige vulling van de gracht. Wel kon duidelijk vastgesteld worden dat de walgracht zich direct tegen de fundering van de gebouwstructuur bevond (zie Figuren 19 en 20).

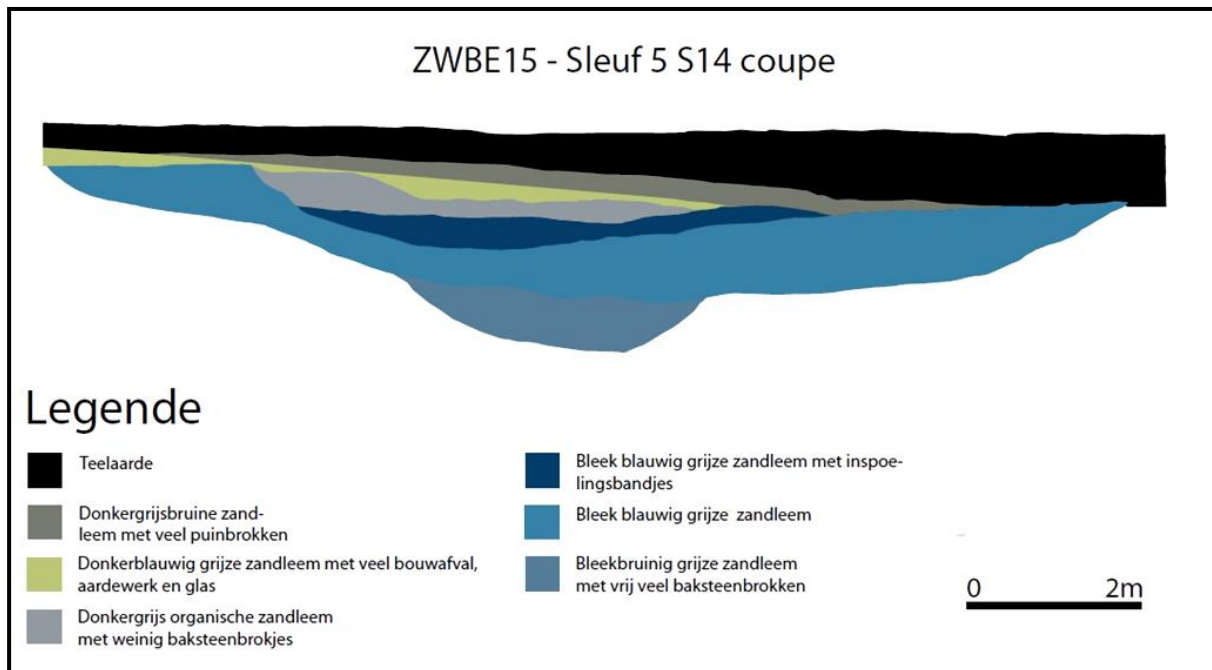
In sleuf 5 was het wel mogelijk de opbouw van de walgracht te bestuderen (zie Figuur 21). In een coupe op S14 bleek de gracht slechts één fase te kennen. De gracht zelf was ca. 2,40m diep uitgegraven. De opbouw van de walgracht bestond uit enkele vrij homogene pakketten. De bovenste vulling bestond uit versmeten moederbodem met vrij veel puin. Hieronder bevond zich een donkerblauwig grijze vulling met vrij veel materiaal, voornamelijk te dateren eind 19de eeuw – 1ste helft 20ste eeuw. De vulling hieronder bestond uit een organische donkergrijze zandleem van ca. 30cm dik. Deze dekte een 0,50m dik blauwgrijs gereduceerd pakket af bestaande uit inspoelingslensjes. De oudste vulling bestond uit een 0,60m dik pakket bestaande uit versmeten moederbodem met baksteen- en mortelbrokken.

Figuur 19: Zicht op de walgracht in vlak direct tegen de fundering van gebouw S6.

Figuur 20: Zicht op de walgracht in coupe in sleuf 3 tegen de muurfundering van gebouw S6.

Figuur 21: Coupe op de walgracht in sleuf 5.

6.2.3. Het westelijke gebouw

Figuur 22: Zicht op de NO-ZW georiënteerde muurfundering S11 in sleuf 5.

Ter hoogte van sleuf 5 konden de resten van een muurfundering (S11, zie Figuur 22) geregistreerd worden. Deze NO-ZW georiënteerde muur met baksteenformaat 23,5cm x 10,5cm x 5cm kon gevolgd worden over een afstand van 11,10m. De breedte van de muur bedroeg ca. 0,30m. Langs noordelijke en zuidelijke zijde konden enkele verstoringen opgemeten worden. Mogelijk gaat het hier om de uitbraaksporen van de korte zijde van de voormalige stalvleugel.

6.2.4. Het noordelijke gebouw?

Ter hoogte van sleuf 2 en sleuf 4 konden nog twee uitbraaksporen herkend worden (respectievelijk S8 en S10, zie Figuur 23). Deze uitbraaksporen bevinden zich min of meer op éénzelfde lijn. Mogelijk gaat het hier om de uitbraaksporen van het noordelijke boerenhuis (zie hoofdstuk 4.2.1.).

Figuur 23: Zich op uitbraakspoor S8. Mogelijk gaat het hier om de resten van de zuidelijke zijde van het noordelijk boerenhuis.

7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN

Buiten enkele losse vondsten die niet gekoppeld konden worden aan een archeologische context, werd enkel in de vulling van de walgracht materiaal aangetroffen. Hieronder wordt een overzicht gegeven van alle aangetroffen vondsten per materiaalcategorie.

7.1. Keramiek⁷

Bij het verdiepen op de walgracht in sleuf 3 kon een grote hoeveelheid witbakkend aardewerk ingezameld worden (zie Figuur 24). In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de aangetroffen bodemfragmenten met stempel. Op basis van het aardewerkemsemble kan de laatste fase van de grachtvulling gedateerd worden ergens begin 20ste eeuw, meer bepaald na 1923 en vóór WOII.

Figuur 24: Enkele van de aangetroffen bodemfragmenten van witbakkend aardewerk met bijhorende stempels uit de grachtvulling in sleuf 3.

⁷ Met dank aan Maarten Bracke voor de identificatie.

BESCHRIJVING	STEMPEL	DATERING
Onversierd bord	'Made in Belgium/Boch Fes La Louvière/Fabrication Belge'	na 1910 en vooral tussen 1920 en 1950
Drinktas met blauw dambordmotief	'Société Céramique Maestricht/Made in Holland/SB93/3'	begin 20 ^{ste} eeuw
Bord met blauwkleurig floraal motief aan de randlijst	'Made in Belgium/Boch Fes La Louvière/Fabrication Belge' met thema- of plaatsnaam '??SUSSA' (blauw)	na 1910 en vooral tussen 1920 en 1950
Drinktas met groen lijnmotief aan de voetrand (2x)	'Cie Liebig'	20 ^{ste} eeuw
Onversierd soepbord	Centraal hond met omschrift 'El Terranova'	20 ^{ste} eeuw
Onversierde drinktas	'Manufacture Imperiale et Royale Nimy - Fabrication Belge - Made in Belgium'	1 ^{ste} helft 20 ^{ste} eeuw
Gedecoreerde archeologisch volledige drinktas met blauwe florale motieven en medaillon met bloem	'Made in Belgium/Boch Fes La Louvière/Fabrication Belge' met themanaam 'TRITON' (blauw)	1910 en vooral tussen 1920 en 1950
Gedecoreerde drinktas met bruine florale motieven	stempel 'Petrus Regout & Co Maastricht Made in Holland' met toevoeging 'ATHENE'	
Bruin gedecoreerde drinktas met Chinese dame, zowel binnen- en buitenwand	'Dame Chinoise Boch Frères La Louvière'	1 ^{ste} helft 20 ^{ste} eeuw
Drinktas (2x)	'Société Céramique Maestricht/Made in Holland'	begin 20 ^{ste} eeuw
Kom	'Manufacture Imperiale et Royale Nimy - Fabrication Belge Made in Belgium'	1 ^{ste} helft 20 ^{ste} eeuw
Lage drinktas met blauwe abstracte florale motieven	'A.M.C. Belge' (zwart), 'Auguste Mouzin & Cie' in Wasmuel België	ca. 1920 - 1952 (einde fabriek)
Drinktas	'B F K Made in Belgium' (Boch)	ca. 1900
Gedecoreerde ondertas met blauwpaarskleurige driehoekmotieven en een centrale bladgoud lijnversiering	'Manufacture Imperiale et Royale Nimy - Fabrication Belge - Made in Belgium'	1 ^{ste} helft 20 ^{ste} eeuw

Bord	'in Belgium/Boch Fes La Louvière/Fabrication Belge' (zwart)	na 1910 en vooral tussen 1920 en 1950
Drinktas	'Made in Belgium/Boch Fes La Louvière/Fabrication Belge'	na 1910 en vooral tussen 1920 en 1950
Drinktas	'Manufacture Imperiale et Royale Nimy - Fabrication Belge - Made in Belgium'	1 ^{ste} helft 20 ^{ste} eeuw
Drinktas	'St Amand & Hamage' met centraal een gekroond wapenschild met een sabel geflankeerd door telkens twee kruisjes' (blauw)	vanaf ca. 1900 - 1952

7.2. Glas

Naast ceramisch materiaal kon ook nog een grote hoeveelheid glas worden teruggevonden (zie Figuur 25). Links bovenaan is een fles met opschrift 'abdij siroop' van de firma L.I.AKKER te zien. Wat betreft deze 'siroop' werd de mensen wijsgemaakt dat dit middel zou helpen als remedie tegen de Spaanse griep (1918). Al snel zou echter blijken dat het om kwakzalverij ging.⁸ Daarnaast werd ook een fles siroop aangetroffen gemaakt door de gebroeders Trouette & Perret in Parijs. Het gaat om een fles van 200ml siroop van het type Papaïne, meer bepaald een siroop die gebaseerd is op het sap van de papaya. Deze valt ruwweg te dateren eind 19de - begin 20ste eeuw. Daarnaast konden ook nog enkele andere medicinale flessen aangetroffen worden, vaak met het opschrift 'usage externe' of 'uitwendig gebruik'. Vervolgens werden nog een vijftal bruine vierkante flessen 'OXO bouillon' aangetroffen in de dump, naast een groene mineraalwater fles met op de bodem het opschrift 'Grande Source, source Hépar, VITTEL'. Ook het glasmateriaal kan gedateerd worden eind 19de - 1ste helft 20ste eeuw.

⁸ <http://mens-en-gezondheid.infonu.nl/aandoeningen/72492-abdijsiroop-als-huismiddel.html>

Figuur 25: Selectie van de vele glazen flessen uit de grachtvulling in sleuf 3.

7.3. Metaal

Tot slot konden ook nog vier metalen voorwerpen herkend worden. Naast een niet verder te identificeren koperen munt (inventarisnummer 1) en het heft van een lepel (inventarisnummer 3), werden nog twee musketkogels teruggevonden. Eén ervan werd teruggevonden ter hoogte van S9 tijdens het verdiepen naar het archeologisch vlak. Een tweede niet afgeschoten musketkogel werd aangetroffen onderin de grachtvulling in sleuf 5. Het gaat om een loden afgeronde kogel van 55g.

8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

Na het veldwerk kunnen de volgende onderzoeksvragen als volgt beantwoord worden:⁹

- *Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?*

Het noordelijke perceel kenmerkte zich door iets drogere gronden. Hier bestond de bodemopbouw uit een 40 tot 45cm dikke ploeglaag (deels opgevoerd) bovenop een 5 tot 10cm dik puinpakket bestaande uit baksteen- en mortelbrokken. De moederbodem bestond uit een lichtbruinig oranje zandleembodem met weinig roestverschijnselen. Het zuidelijke terrein kenmerkt zich door een bodem zonder duidelijke profielontwikkeling. Globaal gezien gaat het om een 35 tot 40cm dikke ploeglaag boven op een lichtbruinig grijs zeer gleyige zandleembodem met mangaanvlekken en roestverschijnselen. De van oorsprong alluviale grond kenmerkte zich door een vrij hoge grondwatertafel (op terrein slechts 0,70m onder maaiveldniveau).

- *In hoeverre is de bodemopbouw intact? Welke impact heeft de sloop van de hoeve gehad op het aanwezige bodemarchief? Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*

Bij de sloop van de hoeve werden de muren ter hoogte van het zuidelijke wagenhuis gesloopt tot op maaiveldhoogte. Deze werd nadien afgedekt door opvulgrond. Het noordelijke boerenhuis en de westelijke stalvleugel werden volledig gesloopt. Hiervan werden slechts de mogelijke uitbraaksporen teruggevonden.

- *Zijn er sporen aanwezig? Wat is de aard en de datering van de sporen?*

De sporen beperken zich tot het noordelijke deel van het onderzoeksgebied. Alle aangetroffen sporen kunnen in verband gebracht worden met de aanwezigheid/sloop van de hoeve en kunnen gedateerd worden eind 19de – 1ste helft 20ste eeuw.

⁹ Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Zwevegem, Bekaertstraat, pp. 4-5.

- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*

De aangetroffen sporen maken alle deel uit van de laat 19de- begin 20ste-eeuwse hoeve. Het gaat om S4/S5 en S6 (zuidelijke wagenhuis), S11 (het westelijke gebouw) en S8/S10 (het noordelijke boerenhuis).

- *Kunnen de sporen gelinkt worden aan de aanwezigheid van de hoeve met walgracht?*

Naast de verwachte sporen van de hoeve en de walgracht werden geen andere archeologische grondsporen geregistreerd.

- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*

De archeologische vindplaats situeert zich in het noordelijke deel van de onderzoekszone en omvat de hoevegebouwen met de bijhorende walgracht.

- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*

Bij de sloop van de hoeve werden de muren ter hoogte van het zuidelijke wagenhuis gesloopt tot op maaiveldhoogte. Deze werden nadien afgedekt door opvulgrond. Het noordelijke boerenhuis en de westelijke stalvleugel werden volledig gesloopt. Hiervan werden slechts de mogelijke uitbraaksporen teruggevonden.

- *Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*

Gezien de recente aard van de vindplaats en de vrij slechte bewaringstoestand wordt deze site weinig archeologisch waardevol geacht.

- *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*

De bouw van het nieuwe zwembad betekent een definitieve vernieling van het archeologisch patrimonium. Tijdens het vooronderzoek konden alle onderzoeksvragen ruimschoots beantwoord worden.

- *Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?*

Er dienen geen maatregelen getroffen te worden voor behoud *in situ*. Gezien de recente aard van de sporen, het ontbreken van nieuwe niet gekende structuren en het weinig waardevolle karakter van de vindplaats is verder onderzoek / behoud *in situ* niet aan de orde.

9. SYNTHESE

In het kader van de geplande bouw van een nieuw zwembadcomplex aan de Bekaertstraat te Zwevegem (provincie West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv op 28 en 29 september 2015 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was de gemeente Zwevegem. Verspreid over het terrein werden 6 proefsleuven aangelegd.

Het archeologisch onderzoek leverde een beperkt aantal sporen op. Langs noordelijke zijde werden de funderingsresten, alsook enkele uitbraaksporen van de hoeve teruggevonden. Alle sporen worden gedateerd eind 19de – 1ste helft 20ste eeuw. Geen enkel spoor leverde aanwijzingen op voor een oude datering.

Gezien de lage sporendensiteit en het ontbreken van een duidelijke oudere fase van de hoeve met walgracht wordt een archeologisch vervolgonderzoek niet noodzakelijk geacht. Deze aanbeveling heeft geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor Onroerend Erfgoed, die uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

10. LITERATUUR

- **Uitgegeven bronnen**

- DE LOGI A., MESSIAEN L., STURTEWAGEN K. & BRUYNINCKX T. 2007, Archeologische opgraving Kortrijk/Harelbeke Deltapark (Prov. West-Vlaanderen). 16 april – 16 november 2007, Monument Vandekerckhove nv.
- REYNS N. & VAN CELST M. 2012, Archeologisch vooronderzoek Zwevegem – Stedestraat, Bornem.

- **Onuitgegeven bronnen**

- S.N., s.d., Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Zwevegem, Bekaertstraat.
- VANHOUTTE C. 2015, Archeologische prospectie Zwevegem Losschaert (Prov. West-Vlaanderen), Monument Vandekerckhove nv, rapport in opmaak.

- **Internetbronnen**

- <http://maps.google.be>
- <http://www.geopunt.be>
- <http://www.inventaris.onroenderfgoed.be>
- <http://www.flickr.com>

11. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Overzichtsplan
- USB-kaart met dit rapport, de bijlage, een overzichtsplan en een fotolijst

De database met alle foto's en inventarissen is te raadplegen via:
<http://www.monarcho.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via
info@monument.be.

Archeologisch Vooronderzoek Zwevegem Bekaertstraat

Bijlage 1
Overzichtsplan

Projectgebied	Walgracht	Kasseivloer
Proefsleuf	Bakstenen vloer	Dorpel
Spoor onbepaald	Muurrest	Beton
Verstoring	Uitbraakspoor muur	

Verg.nr. 2015/413

Coördinaten in Lambert 72

Monument Vandekerckhove

